

Solidaire kunstensector: historisch Vlaams cultuurprotest

Nieuws dinsdag 3 maart 2020

Hedendaagse kunsten tegen erfgoed opzetten: het getuigt van weinig respect voor onze tradities en onze Vlaamse cultuur. Die mayonaise pakte, niet de kunstensector koos ervoor solidair te zijn. En hoe!

‘Minister van de onvrije kunsten’, zo omschreven we Jan Jambon in het oktobernummer van Tribune. Voorbarig? Sinds de Vlaamse formatienota was het al duidelijk dat cultuur en media in het vizier van een conservatieve censuurpolitiek lagen. Het was wachten op het verschijnen van de beleidsnota’s voor het protest begin november losbarstte: ook nog eens 60 procent besparen in de te kleine projectsubsidiepot? Duidelijk een onaanvaardbare afrekening met de hedendaagse kritische kunstenaars.

Het collectief State of the Arts, waarmee we al langer samenwerken, stak de lont van het weerwerk aan. Zelfs federale kunstinstellingen hingen solidariteitsverklaringen uit. Het publiek klom overal in Vlaanderenland uit solidariteit mee het podium op. Grafische vormgevers zorgden ervoor dat ook de sociale media in protestmodus gingen: foto’s en kunstwerken kleurden voor 60 procent censuurgeel. Een negentigtal musicalartiesten – jong en oud – brachten een aangepaste versie van ‘Les Misérables’: “Hoor je ’t zingen in de nacht, van al de mensen in het dal? ... De besparingen maken een hele nieuwe generatie kunstenaars monddood.” Meer dan 400 populaire zangers en kunstenaars, van wie je niet meteen zo’n activisme zou verwachten, schreven een vastberaden open brief aan Jambon. Zelfs de acteurs van Thuis namen een protestvideo op.

Twee werkdagen na de bekendmaking van de beleidsnota’s verzamelden honderden cultuurwerkers in de Brusselse Beurschouwburg om hun protest te bespreken. Een breed gedragen protesttocht van een 600-tal cultuurwerkers trok twee dagen later naar het Vlaamse parlement. De groep bestond uit werknemers, zelfstandigen, werkgevers tot kunststudenten. Een verraste Jambon deed vervolgens alsof hij ons de hand wou reiken met de vraag om dan maar zelf een begrotingsvoorstel te doen. Er was nooit enig overleg geweest en plots die uitgestoken hand, na het indrukwekkende protest? Toch een weinig geloofwaardige geste en ook een giftig geschenk waar de solidaire kunstwereld niet intrapte. Kies zelf maar wie je eruit knikkert? Dat kan niet aan de orde zijn.

‘Primaat van de politiek’

De week erna was de sociaal-culturele sector aan de beurt: de regering wou het decreet openbreken om de subsidies van zogezegde ‘segregerende en polariserende’ organisaties te kunnen schrappen. Pure stigmatisatie van essentieel maatschappelijk werk, zeg maar, om de achterban van Vlaams Belang te paaien. Want de N-VA wou niet één concreet voorbeeld geven van een problematische organisatie. Integendeel: een paar maanden eerder nog kreeg de sociaal-culturele sector niets dan lof van dezelfde partijen.

Wie er nog aan twijfelde dat dit beleid zelfs over meer dan besparen gaat, kreeg hier een duidelijk bewijs dat

deze regering het onafhankelijke middenveld wil nekken. Weg met democratische beoordelingscommissies, enter het 'primaat van de politiek', dat is de inzet. Zonder overleg met de sector die een maand later zijn nieuwe dossiers moest indienen, wou men de subsidievoorwaarden aanpassen. Zonder de gebruikelijke parlementaire commissies. Zonder advies van de Raad van State. Deze urgentieprocedure is juridisch ongrondwettelijk en ook ondemocratisch. Dit zijn de praktijken van een staatsgreep, eigenlijk. Dankzij een motie van de drie progressieve partijen moest Liesbeth Homans (N-VA) als voorzitter van het Vlaams Parlement de alarmbelprocedure starten, waardoor de decreetwijziging niet gestemd kon worden. Dit uitstel zal wellicht op afstel uitdraaien.

De dag na deze overwinning verzamelde het cultuurprotest opnieuw aan het Vlaams Parlement. Meer, breder en luider dan de eerste keer. De regering kneep binnen solidair de billen samen. De verdeeldheid in het kibbelkabinet is opvallend groot, Jambon probeert onder druk van het protest tijd te kopen en kunstenaars op bezoek zijn ze in het parlement duidelijk niet gewoon. Hoewel de N-VA zonder enig overleg cultuur, media en de sociaal-culturele sector wou aanpakken, had men het opnieuw plots over de nood aan 'opbouwend' overleg, over dialoog en een open hand.

Mislukt offensief

Het illustreert hoe de regering-Jambon nu in het defensief zit en aan schadebeperking probeert te doen. Alle beschikbare middelen voor de projectsubsidies worden nu op de eerste ronde in januari ingezet en tegen Pasen belooft Jambon extra middelen. Een doorzichtige truc: als we het protest stoppen, komen er misschien centen, maar garanties krijgen we niet. De N-VA hoopt zo het cultuurprotest te kunnen blussen, maar de geest is uit de fles: de Vlaamse cultuurmakers en maatschappijopbouwers die ze zo graag top-down hadden binnengehaald voor hun stichtend Vlaams-nationalistisch verhaal, knippen collectief de neus toe.

Het protest liep intussen als een vuurtje, over de muurtjes van sectoren heen: geen censuur op media en cultuur! Samen met Hart Boven Hard en organisaties van het middenveld verzamelden we de krachten voor een VuurWerk-week – tijd om te knallen – met een solidariteitsactie voor de VRT als tussentijdse apotheose: wij laten de VRT niet los! Andere sectoren sloten solidair aan: ACOD Onderwijs, Openbare Diensten, LRB, Spoor, de kameraden van de Algemene Centrale, enzovoort. Op 19 december komen honderden cultuurwerkers samen om al zingend hun stem te laten horen aan het Vlaams Parlement, op het moment dat de begroting wordt gestemd, met daarin de geplande besparingen op cultuur, kunsten, zorg en onderwijs. Hear My Voice! Honderden zangers vormen samen een megakoor om de stemming te overstemmen. In januari gaan we gewoon warm door tegen dit koud afbraak- en censuurbeleid.

Jambon schrijft Vlaamse geschiedenis

Nog voor hij goed en wel was aangetreden, scoorde cultuurminister Jambon al een historisch wapenfeit: de Vlaamse cultuurdragers willen geen bondgenoot van zijn propagandabeleid zijn, geen 'lakeien van de gevestigde orde', zoals De Wever in 2012 al provocerend uithaalde naar de kunstwereld. Toen zat de cultuuroorlog al klaar. Dat het publiek de voorbije weken overal in Vlaanderenland massaal mee solidair op podium sprong tegen de besparingen, pikte voor N-VA. Het doorprikte de agressieve frame van de 'culturele elite' en de 'kloof met de burger'. Nee, de culturele wereld wil collectief een bondgenoot van de bevolking blijven. Hij weigert het werk dat deze regering van hem verwacht. De kritische stemmen klinken, ze laten zich

niet doodzwijgen.

Nog een verdienste van Jambon: de drie linkse oppositiepartijen bundelen hun krachten en dienen samen amendementen in. Samen sterk! Ook nieuw in de Vlaamse geschiedenis: de cultuurvakbonden dienden samen een algemene stakingsaanzegging in om cultuurwerkers dekking te geven als ze actie willen voeren tegen dit beleid. Cultuurorganisaties trekken de deur niet dicht, maar zetten die juist open. Om samen met de andere slachtoffers van dit beleid aan de echte maatschappelijke problemen te werken: klimaat, armoede, de nood aan zorg, de strijd tegen uitsluiting, uitbuiting, racisme en seksisme. Want Vlaanderen is ook van ons, dat zijn wij.

Robrecht Vanderbeeken